

Franken advocaten

www.frankenadvocaten.eu

- Projectontwikkelingsovereenkomsten • GIW-procedures • Huurrecht bedrijfs- en woonruimte • Erfpacht, erfdienstbaarheden, opstal- en appartementsrechten • PPS • Aanbestedingsrecht • Staatssteun • Grondbeleid • Structuurvisies, bestemmingsplannen en ontheffingen • Bouw-, aanleg-, gebruiks-, en monumentenvergunningen
- Milieuvergunningen, meldingen en nadere eisen • Bodemverontreiniging, sanering en kostenverhaal

Civiel procesrecht

De redelijke termijn voor een civiele procedure

In het bestuursrecht is de termijn die als redelijk wordt beschouwd inmiddels duidelijk geworden door een recente uitspraak van de Raad van State: vier jaar is redelijk voor bezwaar, beroep en hoger beroep. Bijzonderheden in de procedure uiteraard daar gelaten. Ook de vergoeding voor immateriële schade die overschrijding oplevert: € 500,-- per half jaar. Op 28 maart 2014 heeft de Hoge Raad uitgangspunten gegeven voor de redelijke termijn van een civiele procedure.

Aanleiding voor het oordeel van de Hoge Raad was een klacht over overschrijding van de redelijke termijn in een onteigeningsprocedure. Immateriële schadevergoeding voor overschrijding van de redelijke termijn was door de rechtbank afgewezen. Reden daarvoor was dat eisers niet gesteld hadden waaruit hun immateriële scha-

de had bestaan. Deze invulling van de zogenaamde stelplicht werd door de Hoge Raad gecasseerd: indien sprake is van overschrijding van een redelijke termijn moet "spanning en frustratie" verondersteld worden als grond voor immateriële schade. Enige onderbouwing van immateriële schade is derhalve niet nodig.

Vervolgens zag de Hoge Raad reden om verdere criteria te geven aan-gezien, aldus de Hoge Raad, "niet binnen afzienbare tijd wetgevingsinitiatieven voor vergoeding van schade wegens overschrijding van de redelijke termijn in civiele procedures zijn te verwachten".

Allereerst de procedure waarin een

vergoeding gevraagd kan worden. Dat kan, aldus de Hoge Raad, niet in de gewraakte procedure zelf, zoals bij bestuursrechterlijke procedures. Ten eerste is de staat niet altijd partij in de civiele procedure en richt een vergoeding voor overschrijding van de redelijke termijn zich wel altijd tegen de staat. Het daartoe betrekken van de staat in een civiele procedure zou die procedure nodeloos belemmeren. Bovendien kan de overschrijding pas vastgesteld worden na afronding van de procedure en dus per definitie in een nieuwe procedure. Daarop strandde dus reeds de klacht van eisers in het door de Hoge Raad beoordeelde geval.

Wel geeft de Hoge Raad aan dat voor zo'n nieuwe procedure geen griffierecht verschuldigd is. Eigenlijk motiveert de Hoge Raad dit met de redenering dat een partij reeds griffierecht heeft voldaan voor de procedure waarbij de redelijke termijn is overschreden en ter zake geen waar voor zijn geld heeft gekregen. Voorts geeft de Hoge Raad aan dat de kantonrechter in de regel bevoegd is waardoor geen verplichte rechtsbijstand nodig is. Dat laatste lijkt logisch op basis van de vergoeding die de Hoge Raad voor een overschrijding bepaalt, namelijk net als in het bestuursrecht € 500,- per half jaar. Ergo: bij een overschrijding van meer dan 25 jaar zou de kantonrechter dan niet meer bevoegd zijn.

Vervolgens rijst dan de vraag wanneer sprake is van overschrijding van de redelijke termijn. Daarvoor wijst de Hoge Raad als richtsnoer de recht-

spraak van het Europese Hof van de Rechten van de Mens aan. Wat houdt die rechtspraak in? Steevast noemt het Europese Hof de volgende criteria: de complexiteit van de zaak. Daarbij kan het gaan om ingewikkelde feiten of lastige juridische problemen maar ook om ingewikkelde bewijskwesities en méér partijen. Voorts speelt de houding van de eisende partij en de overheid een rol. Uitstel dat voor rekening van de eisende partij komt is, aldus het Europese Hof, het regelmatig wisselen van raadsman of tussentijdse schikkingsonderhandelingen. Omstandigheden die niet als excuus voor een overheid kunnen gelden zijn werkbelasting van rechters, staking van advocaten of wisselende rechters. Als derde gezichtspunt noemt het Europese Hof de aard van de zaak. Voorbeelden daarvan zijn gezagzaken over kinderen en arbeidsrechterlijke kwesities. Dergelijke zaken dienen snel behandeld te worden.

In dit verband is een tweetal uitspraken van het Europese Hof op 3 april 2014 in verschillende opzichten interessant. In de eerste zaak werd een procedure, die twaalf jaar en vier maanden in vier instanties had geduurd, als te lang beoordeeld. Daarbij kende het Hof een vergoeding toe van € 4.800,-. Op dezelfde dag beoordeelde het Hof een procedure, eveneens tegen Slovenië, die veertien jaar en vier maanden in vier instanties had geduurd, ook als te lang en kende een vergoeding toe van € 6.500,-. Dit lijkt toch iets minder te zijn dan € 500,- per half jaar. Vermeldenswaardig is voorts nog een uitspraak van het Hof

van 1 april 2014 waarin het ging om een procedure van vier jaar en acht maanden. Bij herhaling heeft het Hof geoordeeld dat de lengte van de procedure in zijn geheel moet worden beoordeeld. Versnellingen kunnen dus ten goede komen aan onterechte vertragingen. In het beoordeelde geval achtte het Hof echter een periode van twee jaar en vier maanden van de totale procedure als te lang. Daarvoor werd een vergoeding toegekend van € 1.500,-.

Terug naar de Hoge Raad: de rechtspraak van het EHRM acht de Hoge Raad richtsnoer voor Nederlandse procedures maar kan niet worden "geconcretiseerd in algemene richtlijnen voor redelijke duur" van Nederlandse procedures. Voor de stelplicht van de redelijke termijn, dus niet van de immateriële schade, kan een zeer lange feitelijke duur wel tot een bewijsvermoeden leiden dat door de staat ontkracht moet worden.

Huurrecht

Bij brief van 11 april 2014 heeft de Minister voor wonen en rijksdienst een nieuw wetsvoorstel bij de Tweede Kamer aangekondigd “waardoor het stelsel van tijdelijke huurmogelijkheden substantieel wordt herzien”. Daarbij gaat het om de huur van woonruimte.

Globaal heeft de Minister aangegeven wat het wetsvoorstel zal omvatten. Ten eerste gaat het om een uitbreiding van de specifieke categorieën van “dringend eigen gebruik”. Die categorieën zullen worden uitgebreid met jongeren, starters en grote gezinnen en door gemeenten aan te wijzen groepen personen. Valt een huurder vanwege leeftijd, inkomen of gezinssamenstelling niet meer onder de aangewezen categorie, dan kan de huur beëindigd wor-

den.

Vervolgens beoogt het wetsvoorstel een introductie van een nieuwe vorm van tijdelijk huren, de huurovereenkomst voor bepaalde tijd, met een maximum duur van twee jaar. Voorts zal de Leegstandswet worden uitgebreid met de categorie te koop staande huurwoningen.

Tenslotte is voorzien in aanpassing van de zogenaamde diplomatenclausule en de uitbreiding van campuscon-

tracten met promovendi. Bij de diplomatenclausule zal dan worden toegestaan dat er opvolgend huurders mogen zijn, hetgeen thans niet is toegestaan.

De Minister streeft ernaar het wetsvoorstel dit najaar bij de Kamer in te dienen.

Onrechtmatige overheidsdaad

In Den Haag passeerde het leerstuk van de overheidsaansprakelijkheid weer enkele malen de revue. Zowel de Hoge Raad als het gerechtshof aldaar hebben zich gebogen over dit leerstuk, hetgeen resulteerde in een drietal uitspraken.

Allereerst de uitspraak van het gerechtshof van 25 maart jl. In deze kwestie waren de feiten als volgt. Begin 2006 werd appellante, exploitant van een bouwbedrijf, door een groot-handel in bevestigingsmaterialen benaderd met het verzoek een bouwlocatie te verwerven voor een nevenvestiging in Dordrecht. Hiertoe heeft appellante zich tot het Ondernemersloket van de gemeente Dordrecht gewend. Daar kreeg appellante het advies een schetsplan van het bouwplan te laten maken met het oog op toetsing van het plan aan de daaraan te stellen eisen voor het verlenen van een bouwver-

gunning. Tijdens de bespreking van dit schetsplan heeft een ambtenaar van het Ondernemersloket aangegeven dat de vergunningverlening geen probleem zou moeten zijn. Vervolgens heeft appellante op 10 april 2007 de bouwaanvraag ingediend. Tot grote ontsteltenis van appellante heeft het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Dordrecht bij beschikking van 15 augustus 2007 de aangevraagde bouwvergunning geweigerd.

Dit heeft ertoe geleid dat de advocaat van appellante de gemeente onder meer aansprakelijk heeft gesteld

voor de door haar, als gevolg van de door het Ondernemersloket onjuist verschaft informatie, geleden schade.

In eerste aanleg heeft de rechtbank de vordering van appellante afgewezen. In hoger beroep wordt de vordering van appellante eveneens afgewezen. Daartoe overweegt het gerechtshof ten eerste dat degene die een bouwplan ontwikkelt, kennis dient te nemen van de relevante voorschriften, waaraan een bouwplan dient te voldoen. Ten tweede mocht appellante de opmerking van de ambtenaar van het Ondernemersloket dat de kavel zeer geschikt was voor het in het schets-

plan voorgestelde bouwwerk niet opvatten als een toezegging dat de bouwvergunning zou worden verleend. Tenslotte overweegt het gerechtshof dat de ambtenaar van het Ondernemersloket niet de persoon was die bevoegd was tot het verlenen van een bouwvergunning. Aldus strandt het hoger beroep van appellant, aangezien het verschaffen van onjuiste informatie door de ambtenaar van het Ondernemersloket aan appellante niet aan de gemeente kan worden toegerekend.

Ook in de uitspraak van de 28 maart jl. werd de aansprakelijkheid van een gemeente vanwege de weigering een vergunning af te geven afgewezen. Ditmaal vanwege het feit dat niet werd voldaan aan het relativiteitsvereiste. In deze kwestie ging het om het volgende. Verweerster is eigenaar van een aantal panden in Amsterdam, die zij heeft verhuurd aan betrokkene met het oog op de exploitatie van een prostitutiebedrijf door betrokkene. In de huurovereenkomsten is neergelegd dat de huurovereenkomsten pas in werking treden nadat de vereiste vergunningen voor de prostitutiebedrijven zijn verstrekt.

In eerste instantie worden de door betrokkene aangevraagde vergunningen geweigerd, maar uiteindelijk wordt in hoger beroep door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling) geoordeeld dat het bestreden besluit, de weigering de aangevraagde vergunningen te verlenen, niet op een deugdelijke motivering berustte (artikel 7:12 Awb), met name omdat uit de feiten en omstandigheden niet volgde dat de raamborden niet daadwerkelijk door betrok-

kene zou worden geëxploiteerd en evenmin dat de feitelijke toestand niet in overeenstemming zou zijn met hetgeen in de vergunningaanvragen was vermeld. Bij besluit van 23 november 2009 zijn de vergunningen alsnog aan betrokkene verleend.

Nadat verweerster de gemeente al eerder aansprakelijk had gesteld voor de schade die zij als gevolg van de weigering van de vergunning leed en zou lijden, vordert verweerster schadevergoeding van de gemeente. Hieraan heeft verweerster ten grondslag gelegd dat uit de uitspraak van de Afdeling volgt dat de gemeente jegens haar toerekenbaar onrechtmatig heeft gehandeld, dat de burgemeester met de besluiten verweerster bewust heeft willen benadelen en dat de gemeente door het weigeren van de vergunningen inbreuk heeft gemaakt op het door artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM beschermde recht van verweerster op ongestoord genot van de panden.

In eerste aanleg heeft de rechtbank de vordering afgewezen. In hoger beroep heeft het gerechtshof het vonnis van de rechtbank vernietigd en de gemeente veroordeeld tot betaling van schadevergoeding. Het gerechtshof heeft geoordeeld dat met de vernietiging van het bestreden besluit de onrechtmatigheid van dit besluit vaststaat, in ieder geval jegens betrokkene. Bij de beantwoording van de vraag of dit besluit ook jegens verweerster onrechtmatig is, is in de eerste plaats de strekking van de volgens de bestuursrechter geschonden norm van belang, te weten artikel 7:12 lid 1 Awb. Het ge-

rechtshof overwoog dat de norm van art. 7:12 Awb zodanig ruim is dat niet op voorhand kan worden uitgesloten dat schending van deze norm onder omstandigheden onrechtmatig kan zijn jegens derden-belanghebbenden, zoals verweerster. Volgens het gerechtshof is in dit geval ook sprake van onrechtmatigheid jegens verweerster, onder meer omdat zij haar financiële belangen bij de gemeente kenbaar heeft gemaakt.

De Hoge Raad denkt hier anders over en overweegt daaromtrent het volgende. *“Indien de bestuursrechter een besluit heeft vernietigd wegens strijd met artikel 7:12 lid 1 Awb, staat vast dat het besluit niet berust op een deugdelijke motivering in de zin van die bepaling. De motiveringsplicht strekt ertoe, met name ingeval de bezwaren ongegrond worden verklaard, dat degene die tegen het besluit bezwaar heeft gemaakt en eventuele andere belanghebbenden uit de beslissing kunnen opmaken waarom aan de aangevoerde bezwaren niet is tegemoetgekomen. Dat is onder meer van belang voor de beantwoording van de vraag of een vervolgprocedure met kans op succes gevoerd kan worden. Hoewel de gehoudenheid om een besluit toereikend te motiveren mede kwaliteitsbevordering en -bewaking tot doel heeft, strekt zij niet tot bescherming van vermogensbelangen van personen die niet kunnen worden aangemerkt als belanghebbende bij een besluit in de zin de Awb.”* Kortom, het vereiste van een deugdelijke motivering richt zich slechts tot belanghebbenden in de zin van de Awb. Aangezien verweerster niet als belangheb-

bende in de zin van de Awb kan worden aangemerkt, vallen ook haar financiële belangen niet onder het beschermingsbereik van artikel 7:12 lid 1 Awb. Aldus zoekt de Hoge Raad voor de beantwoording van de privaatrechtelijke vraag of voldaan is aan het relativiteitsvereiste aansluiting bij het publiekrechtelijke begrip “belanghebbende”.

Tot slot de uitspraak van de Hoge Raad van 4 april jl.. In deze kwestie is een fietser met zijn racefiets ten val gekomen, onder een vrachtwagen terecht gekomen en daarbij zwaar gewond geraakt, omdat hij met het voorwiel van zijn fiets in een richel terecht kwam op het moment dat hij werd ingehaald door een vrachtauto met aanhangwagen. Reaal, verzekeraar van de eigenaar van de vrachtwagen, heeft de gemeente in vrijwaring geroepen. Daartoe heeft zij aangevoerd dat de gemeente als wegbeheerder heeft nagelaten voor een veilige verkeerssituatie zorg te dragen, dat de weg niet voldeed aan de eisen die men daaraan onder de gegeven omstandigheden mocht stellen, en daardoor gevaar opleverde voor personen of zaken. De gemeente dient bij te dragen in de vergoeding van de schade, aldus Reaal. De gemeente voert onder mee aan dat, gelet op de continue berijding van de weg door zwaar landbouwverkeer, richels naast de rijbaan met grote regelmaat zouden moeten worden opgevuld, waarvoor zij onvoldoende capaciteit en financiële middelen heeft.

De rechtbank heeft de vordering afgewezen. Het gerechtshof heeft het vonnis van de rechtbank bekrachtigd. Onder verwijzing naar het Wilnis arrest heeft het gerechtshof geoordeeld dat Reaal heeft nagelaten voldoende onderbouwd te stellen dat, mede rekening houdend met de concrete kans op verwezenlijking van het gevaar, het te verwachten gebruik van de berm, de mogelijkheid van en de in redelijkheid te vergen veiligheidsmaatregelen, in de gegeven omstandigheden van de gemeente kon worden gevergd dat zij de onder haar beheer staande wegen zodanig onderhoudt dat richels telkens worden opgevuld.

Tegen de uitspraak van het gerechtshof gaat Reaal in cassatie. Volgens Reaal heeft het gerechtshof miskend dat de stelplicht met betrekking tot het verweer van de gemeente dat haar als wegbeheerder de capaciteit en financiële middelen ontbreken om de vereiste veiligheidsmaatregelen te treffen tegen de gevaarlijke situatie in beginsel op de gemeente rust.

De Hoge Raad overweegt dat het gerechtshof terecht heeft geoordeeld dat de aansprakelijkheid van de gemeente als wegbeheerder dient te worden beoordeeld aan de maatstaven die zijn ontwikkeld in het Wilnis arrest, zoals de aan overheden toekomende beleidsvrijheid en ter beschikking staande middelen. Tevens heeft het gerechtshof terecht geoordeeld dat onder een openbare weg mede de daarbij behorende berm dient

te worden begrepen indien wegdek en berm feitelijk zodanig op elkaar zijn afgestemd als dat zij als één geheel behoren te worden beschouwd en dat het enkele feit dat de weg door de aanwezigheid van de spleet een gevaar voor (race)fietsers opleverde, nog niet betekent dat zij gebrekkig was.

Voorts overweegt de Hoge Raad dat indien de eiser stelt dat de schade is ontstaan doordat de openbare weg gebrekkig is, en het aangesproken overheidslichaam dat ervoor moet zorgen dat de weg in goede staat verkeert, zich als verweer (mede) erop beroept dat de financiële middelen te beperkt waren om de vereiste maatregelen te treffen, ligt het op de weg van dat overheidslichaam dit verweer voldoende te onderbouwen; het gaat daarbij immers om feiten en omstandigheden die in zijn domein liggen. De klacht van Reaal treft doel; “*De gemeente heeft immers in haar memorie van antwoord volstaan met algemeenheden waardoor aan Reaal geen enkel aanknopingspunt werd geboden voor een meer specifieke onderbouwing van haar stelling*”. Aldus is de enkele stelling van het overheidslichaam dat de financiële middelen ontoereikend waren, niet voldoende.